

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

§ 232

Vuoden 2027 talousarviokehys

TRE:464/02.02.01/2026

Valmistelija / lisätiedot:

Linnamaa Reija, Koskela Mikko

Valmistelijan yhteystiedot

Johtaja Reija Linnamaa, puh. 040 572 9610 ja talousjohtaja Mikko Koskela, puh. 040 133 4422, etunimi.sukunimi@tampere.fi

Lisätietoja päätöksestä

Lakiasiaainjohtaja Laura Klami, puh. 040 543 2285, etunimi.sukunimi@tampere.fi

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Esittelijä: Yli-Rajala Juha, Konsernijohtaja

Päätösehdotus

Kaupungin toimintayksiköitä kehoitetaan aloittamaan vuoden 2027 talousarvion valmistelu perusteluissa kuvattujen taloudellisten tavoitteiden ja liitteenä olevan talousarviokehyyksen mukaisesti sekä tarkempien talousarvion laadintaohjeiden mukaan.

Merkittävästi alijäämäisen taloustilanteen vuoksi toimintayksiköiden tulee pidättäytyä uusista toimintamenoja nettomääräisesti lisäävistä esityksistä ja kiinnittää erityistä huomiota talousarvion 2026 noudattamiseen.

Edelleen vaikeutuneen taloustilanteen vuoksi edellytetään, että kehyksen lisäksi etsitään lisätoimenpiteitä erityisesti hankinnoista, palvelualueiden menoista sekä konsernihallinnossa käynnissä olevista selvityksistä.

Kaupunginhallituksen konsernijaoston tulee ohjata ja tukea yhtiöitä näiden tavoitteiden ja asetetun osinkojen tavoitetason saavuttamisessa.

Liitteenä oleva talousarviokehys on toimintakate ja nettoinvestoinnit -tasoilla toimintayksiköitä sitova.

Talousarviotavoitteiden alustavat teemat toimivat talousarvion laadinnan pohjana siten, että yksiköiden on talousarvioesitystä laadittaessa otettava huomioon teemojen toteuttaminen kustannusvaikutuksineen.

Kehitysohjelmien vuoden 2027 kokonaisuus hyväksytään osaksi talousarvion jatkovalmistelua.

Kokouskäsitely

Kaupunginhallitus myönsi läsnäolo- ja puheoikeuden talousjohtaja Mikko Koskelalle, johtaja Reija Linnamaalle, liiketoiminta- ja rahoitusjohtaja Arto Vuojolaiselle, johtaja Mikko Nurmiselle, johtaja Pekka Salmelle ja johtaja

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

Lauri Savisaarelle. He olivat asiantuntijoina läsnä kokouksessa asian käsittelyn aikana ja poistuivat ennen päätöksentekoa.

Asian esittelijä, konsernijohtaja Juha Yli-Rajala muutti päätösehdotustaan lisäämällä sen kolmanneksi kappaleeksi virkkeen: "Edelleen vaikeutuneen taloustilanteen vuoksi edellytetään, että kehityksen lisäksi etsitään lisätoimenpiteitä erityisesti hankinnoista, palvelualueiden menoista sekä konsernihallinnossa käynnissä olevista selvityksistä."

Puheenjohtaja totesi näin muutetun päätösehdotuksen olevan asian käsittelyn pohjana.

Perustelut

Talousarviovalmistelua on tehty talousyksikön johdolla tiiviissä yhteistyössä palvelualueiden ja konsernihallinnon kanssa. Kevään aikana palvelualueiden ja konsernihallinnon kanssa on käyty kaksivaiheiset kehysneuvottelut, joissa on kartoitettu muuttuvassa toimintaympäristössä kasvavan kaupungin palvelutarpeen kasvuun liittyviä paineita sekä mahdollisuuksia edistää valtuuston asettaman tasapainotavoitteen 2029 saavuttamista. Investointien tasoa on pyritty kevään valmistelun yhteydessä sovittamaan kohti pormestariohjelmassa asetettua noin 220 miljoonan euron vuosittaista toteutuvaa tasoa.

Talousarviokehys ohjaa kaupungin talousarvion valmistelua ja on lautakuntia sekä konsernihallintoa sitova toimintakatteen ja nettoinvestointien tasolla. Toimintayksiköt laativat talousarvioesityksensä syyskuun lautakuntiin annetun talousarviokehityksen mukaisesti, ja voivat tarkentaa talousarvion toimenpiteitä sekä kohdentaa resursseja kehityksen asettamissa rajoissa. Lautakunnat käsittelevät talousarvioesitysten yhteydessä myös mahdollisia sopeuttamistoimenpiteitä ja niiden vaikutusarvioita.

Toiminnan tavoitteiden 2027 valmistelu

Talousarvion 2027 toiminnan tavoitteiden valmistelu on käynnistynyt kevään aikana Tampereen strategian 2035 Tekemisen kaupunki valtuustokauden tavoitteiden ohjaamana. Talousarvioon tulevat toiminnan tavoitteet laaditaan lautakunnille, työllisyysjaostolle, kaupunginhallitukselle sekä tytäryhtiöille. Myös tytäryhtiöiden tavoitteet toteuttavat Tampereen strategiaa.

Uuden strategian myötä lautakunnille ja kaupunginhallitukselle kohdistuvien toiminnan tavoitteiden asetantaa on uudistettu. Pitkän aikavälin vaikuttavuutta korostavista tavoitteista on siirrytty vuositasoon toimintaan kytkeytyviin toiminnallisiin tavoitteisiin. Tavoitteita asetetaan jatkossa ensisijaisesti keskeiselle strategialle edistävälle toiminnalle ja sen tuloksille. Lisäksi tavoitteille määritellään arviointikriteerit, joiden perusteella tavoitteiden toteutumista arvioidaan ja niistä raportoidaan. Arviointikriteerit esitetään talousarvion liitteessä. Muutoksella on haluttu erottaa valtuustokauden aikana tavoiteltava vaikuttavuus vuositasoon

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

toiminnasta sekä kytkeä talousarviotavoitteet tiiviimmin talouden suunnitteluun. Lisäksi uudistuksella on vahvistettu strategian vuositason johtamista ja toimeenpanoa.

Tavoitteiden valmistelussa on huomioitu lautakuntien ja kaupunginhallituksen strategian toteutussuunnitelmien sisältöjä sekä talouden tasapainottamistoimenpiteiden valmistelun eteneminen. Koska tavoitteet kytkeytyvät uudistetussa mallissa aikaisempaa tiiviimmin vuositason toiminnan suunnitteluun, etenee myös tavoitevalmistelu kiinteämmin osana talousarvion kokonaisvalmistelua. Kaupunginhallituksen kehysesitykseen 22.6.2026 on sisällytetty tavoitteiden alustavat teemat.

Elämäniloa -painopisteessä valmistelussa on useita uusia tavoitteita, jotka liittyvät mm. lasten ja nuorten tulevaisuususkon vahvistamiseen, pienten lasten vanhempien tukeen, liikunnallisen elämäntavan vahvistamiseen osana koulupäivää, mielen hyvinvoinnin vahvistamiseen toisella asteella, yhdenvertaisuuden edistämiseen sekä varautumiseen ja turvallisuuden tiedolla johtamiseen. Jatkatavat tavoiteteemat kohdistuvat mm. asunnottomuuden vähentämiseen, koulukiusaamiseen, kohtaamispaikkatoiminnan täysimääräiseen käynnistymiseen, 5.-8.-luokkalaisten fyysisen toimintakyvyn parantamiseen, kulttuurikohteiden ja -palveluiden kävijämääriin ja kulttuurin tilahankkeiden etenemiseen, perusopetuksen oppimistuloksiin sekä ammatillisen tutkinnon ja tutkinnon osien suorittaneiden määriin.

Kestävyttä -painopisteen uudet tavoiteteemat kohdistuvat erityisesti kaupunginosakehittämisen kohdealueille. Tällaisia ovat mm. viihtyisyyden ja vetovoiman parantaminen, kansainvälisten tamperelaisten osallisuuden vahvistaminen, nuorten työllistymisen edistäminen allianssimallilla sekä pienimittakaavaisen asuntorakentamisen edistäminen. Lisäksi painopisteen uudet tavoiteteemat kohdistuvat mm. Plusbus-liikennepalvelun käynnistymiseen sekä Kauppi-Niihama-suojelualueen valmisteluun. Jatkaavilla tavoitteilla edistetään edelleen mm. kestävää liikkumista, asuntotuotannon monipuolistamista ja keskustan elinvoimaisuuden parantamista.

Edelläkävijyyttä -painopisteessä korostuu erityisesti työpaikkojen ja työllisten määrän kasvattaminen ja työllisyysasteen parantaminen. Näihin tähtääviä edelleen jatkavia tavoiteteemoja ovat mm. työllisyyden edistäminen ekosysteemipohjaisella mallilla, yritys- ja työnantajapalvelujen vahvistaminen, työnvälityksen kehittäminen, osaajahoukuttelu ja kansainvälisten tamperelaisten palvelupolkujen vahvistaminen sekä elinkeinopolitiikan kärkien vahvistaminen. Uusia tavoiteteemoja painopisteessä ovat mm. työelämäyhteistyön vahvistaminen ammatillisessa koulutuksessa, vastavalmistuneiden opiskelijoiden työllistymisen edellytysten vahvistaminen sekä Tampereen vetovoiman vahvistaminen kulttuurin ja tapahtumien kansainvälisenä

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

kaupunkina (kärkinä Muumit, saunat sekä kansainväliset kongressit). Lisäksi uudet teemat kohdistuvat työllisyyspaketin keskeisten toimenpiteiden edistämiseen.

Yhdessä -painopisteen tavoiteteemoista valtaosa on jatkavia kohdistuen muun muassa henkilöstön työhyvinvointiin, työntekijäkokemukseen, asiakaskokemuksen parantamiseen sekä talouden tasapainottamiseen. Uutena tavoiteteemana painopisteessä on asiakasymmärrys päätöksenteossa.

Talousarviotavoitteiden alustavat teemat jatkovalmistellaan kehyspäätöksen pohjalta varsinaisiksi tavoitteiksi arviointikriteereineen. Toiminnan tavoitteet tarkentuvat lautakuntien osalta lautakuntien talousarvioesityksiin, jotka tulee hyväksyä 11.9.2026 mennessä. Talousarviotavoitteita 2027 käsitellään kaupunginhallituksessa 28.9.2026 talousarvion tilannekatsauksen yhteydessä. Kaupunkitasoiset toiminnan tavoitteet tarkentuvat varsinaiseen talousarvioon. Konserniyhteisöjen tavoitteet hyväksytään konsernijaostossa syyskuussa.

Kehitysohjelmat 2027

Tampereen kaupungin kehittämistoiminnan kärkenä toteutetaan kaupunginhallituksen ohjauksessa olevia kehitysohjelmia. Kehitysohjelmat ovat laajoja, pääsääntöisesti kahta tai kolmea palvelualueetta yhdistäviä kokonaisuuksia, joihin liittyy merkittäviä taloudellisia panostuksia ja laajaa yhteistyötä sidosryhmien kanssa. Esitetään, että vuonna 2026 toteutuksessa olleet kehitysohjelmat Viiden tähden keskusta, Hiedanranta, Kaikkien Tampere ja Etelän kasvusuunta jatkavat vuodelle 2027. Kaupunginvaltuusto päättää kehitysohjelmien resursoinnista talousarvion yhteydessä.

Talousarviovalmistelun lähtökohdat

Kuntatalouden lähivuosien talousnäkyvät ovat vaikeat. Vuonna 2025 valmistelluista ja päätetyistä talouden tasapainottamistoimista huolimatta kaupungin taloudellinen tilanne on edelleen haastava.

Voimassa olevan taloussuunnitelmakauden 2026–2029 yhteenlaskettu tulos on alijäämäinen 129 milj. euroa. Toiminnan ja talouden katsauksen 4/2026 mukaan kuluvan vuoden tulosenuste on noin 56,5 milj. euroa alijäämäinen, mikä on 11,3 milj. euroa muutettua talousarviota heikompi. Tilannetta selittää erityisesti verotuloennusteen heikentyminen ja työttömyysturvamenojen kasvu. Tilikauden 2026 toiminnallinen tulosenuste, johon on huomioitu enintään 25 milj. euroa kertaluonteisia myyntivoittoja, on 74,3 milj. euroa alijäämäinen. Vuosien 2027–2030 talouden suunnitteluun sisältyy paljon epävarmuustekijöitä erityisesti työllisyyskehitykseen ja verorahoituksen kasvuun liittyen.

Vuoden 2027 talousarvion ja vuosien 2028–2030 taloussuunnitelman valmistelussa jatketaan talouden tasapainottamista. Talouden tasapainottamisessa huomioidaan kaikki kaupungin talouden osatekijät. Valmistelussa toimeenpannaan vuonna 2025 linjatut

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

tasapainottamistoimenpiteet sekä kartoitetaan uusia keinoja toiminnan tehostamiseksi. Tavoitteena on pitää nettomenojen kasvu erittäin maltillisena.

Investointien valmistelussa on ollut tavoitteena noin 220 milj. euron vuotuinen toteuma pormestariohjelman mukaisesti. Investointiohjelmalla on valmisteltu investointihankkeita priorisoimalla ja jaksottamalla erityisesti toimitila- ja infrarakentamishankkeita.

Tuloperusteet

Verotulojen kokonaismääräksi arvioidaan ensi vuonna 702,0 milj. euroa, mikä on 29,0 milj. euroa (4,3 %) vuoden 2026 toteumaennustetta enemmän. Tuloveroprosentti ja kiinteistöveroprosentit on talousarvion kehystä valmisteltaessa pidetty vuoden 2026 tasolla. Suhdanteesta johtuen verotulo-odotuksiin voi vielä talousarviovalmistelun edetessä tulla merkittäviä muutoksia.

Valtionosuuksia arvioidaan saatavan alustavien arvioiden perusteella 147,7 milj. euroa, mikä on noin 5,6 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2026 ennuste. Valtionosuuksien määrä tarkentuu loppuvuoden aikana.

Talousarviokehys

Talousarviokehyksessä on lähtökohtana pääosin nykyisten palvelujen taso. Vuoden 2027 talousarviokehyn valmistelussa on suhtauduttu pidättyväisesti menojen lisäsesityksiin ja kartoitettu toimenpiteitä talouden tasapainottamiseksi. Sopeuttamistoimenpiteiden valmistelussa on huomioitu pormestarin johtoryhmän linjaukset. Kaupunginhallituksen kehyspäätöksen jälkeen toimintayksiköt laativat päätösten vaikutusten ennakoarvioinnit sellaisista mahdollisista sopeuttamistoimenpiteistä, joilla arvioidaan olevan merkittäviä vaikutuksia kuntalaisten palveluihin. Arvioinnit tuodaan syyskuun lautakuntiin osana talousarvioesityksiä.

Kaupunginvaltuusto päätti 17.2.2025 käynnistää talouden tasapaino-ohjelman. Tasapaino-ohjelman tavoitteena on, että kaupungin talous on tasapainossa vuonna 2029. Tasapaino-ohjelman valmistelussa huomioidaan talouden kaikki osatekijät. Tasapaino-ohjelman valmistelu käynnistyi voimallisesti vuonna 2025.

Vuodelle 2027 kohdistuvat toimenpiteet muodostuvat useista eri kokonaisuuksista, jotka yhdessä vahvistavat kaupungin talouden tasapainoa. Ensinnäkin kokonaisuuteen sisältyvät jo vuonna 2025 päätetyt toimenpiteet, joiden vaikutus kohdistuu vuodelle 2027 ja joiden taloudellinen merkitys on yhteensä 7,9 milj. euroa. Näiden lisäksi vuoden 2025 yhteistoimintaneuvotteluissa päätetyt ja edelleen vaikuttavat ratkaisut parantavat taloutta 3,7 milj. eurolla. Vuodelle 2027 asetetaan myös uusille toimenpiteille oma tavoitetasonsa, jonka taloudellinen vaikutus on 6,4 milj. euroa. Lisäksi tavoitteena on vähentää kaupungin myöntämiä avustuksia yhteensä 1,0 milj. eurolla. Talousarviokehyksessä arvioidaan myös, että konserniyhtiöiltä kertyvät osinkotulot kasvavat 2,0 milj. eurolla aiemmin asetettuun tavoitetasoon verrattuna. Tämän lisäksi

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

on jo aikaisemmin päätetty korottaa osinkotasoa yhteensä 1,0 milj. eurolla. Yhteensä nämä toimenpiteet muodostavat kokonaisuuden, jonka tulisi vahvistaa kaupungin taloutta vuoden 2027 talousarviokehelyksessä yhteensä 22,0 miljoonaa euroa verrattuna vuoden 2026 talousarvioon.

Laajamittaisesta talouden tasapaino-ohjelmasta huolimatta kaupungin taloudessa on edelleen rakenteellinen alijäämä. Talouden tasapainottamista tulee jatkaa sinnikkäästi, jotta kaupunginvaltuuston asettama tavoite talouden tasapainosta vuonna 2029 toteutuu.

Konsernihallinnon ja lautakuntien kehysesityksiin on huomioitu myös kunta-alan palkkaratkaisun kustannusvaikutukset yhteensä 16,6 milj. euroa sekä sisäisten vuokrien muutokset. Talousarviokehelyksessä verorahoituksen ja työttömyysturvamenojen kehitystä on arvioitu olettaen, että alkuvuoden 2026 aikana nähty varovainen talouden kasvusuhdanne vahvistuu. Lisäksi asunto- ja kiinteistölautakunnan poistoarvioita ja korkomenoja on pienennetty, olettaen että investoinnit eivät toteudu täysin suunnitellulla tasolla.

Kehyksen toimintakate heikkenee vuoden 2026 alkuperäiseen vuosisuunnitelmaan verrattuna 23,7 milj. euroa (3,1 %). Nettomenojen kasvua selittää erityisesti työttömyystukimenojen kasvu, omaisuuden myyntivoittojen aleneminen sekä kunta-alan palkkaratkaisun kustannusvaikutus. Kehyksessä vuosikate on 88,6 milj. euroa ja tilikauden tulos 46,5 milj. euroa alijäämäinen.

Talousarvion jatkovalmistelussa tavoitellaan tilikauden tuloksen parantamista. Toimintayksiköiden tulee laatia talousarvioesityksensä enintään talousarviokehelyksen mukaiseksi. Palvelutarpeen kasvua on kehelyksessä osoitetun rahoituksen lisäksi rahoitettava talousarviokehelyksen sisäisin siirroin tai tuloja lisäämällä. Taloussuunnitelmakaudella 2027–2030 on edelleen hidastettava toimintamenojen kasvua. Parhaiten se onnistuu pidättäytymällä uusien toimintojen aloittamisesta tai nykyisten toimintojen laajentamisesta. Tarkempi talouden tasapainottaminen tehdään vuosittain osana talous- ja strategiaprosessia.

Raitiotien Pirkkala–Linnanmaa osan 2 suunnittelun aloittaminen ja lähijunaseisakkeet

Talousarviokehelyksessä on huomioitu se, että Tampereen Raitiotie Oy teettää Pirkkala–Linnainmaa-allianssilla toteutusvaiheen 2 suunnittelua enintään 1,91 milj. euron edestä vuosina 2026–2028 ennen vaiheen 2 rakentamisen valtiosuuden varmistumista.

Yhdyskuntalautakunnan vuosien 2026–2028 budjettikehyksiin varataan yhteensä 4,06 milj. euroa Pirkkala–Linnainmaa-raitiotien toteutusvaiheen 2 liittyvien hankkeiden suunnitteluun ja rakentamiseen.

Ratasuunnitelmat Epilän ja Harjuniityn seisakkeista aloitetaan Lielähti-Nokia kaksoisraiteen suunnittelun yhteydessä osana, ja kustannukset jaetaan 50/50 valtion ja kuntien kanssa.

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

Investoinnit

Päivitetystä investointisuunnitelmassa kaupungin investointitarpeet ja investointitaso ovat edelleen hyvin korkeat. Vuoden 2027 kehyksen investointitaso on 220,7 milj. euroa ja vuosien 2027–2030 alustava investointitaso on keskimäärin 239 milj. euroa. Lopullisesti investointitasosta päätetään vuosittain valtuuston talousarviokokouksessa marraskuussa. Useita suuria investointeja on suunniteltu toteutettavaksi ja aloitettavaksi taloussuunnitelmakaudella 2027–2030. Jos kaikki suunnitellut investoinnit toteutuisivat suunnitellussa aikataulussa, niin kaupungin lainamäärä jatkaisi merkittävästi kasvamistaan, mikä lisäisi paljon käyttötalouden sopeuttamistarvetta. Tämän vuoksi vuosikatteen ja investointitason suhdetta on parannettava merkittävästi taloussuunnitelmakaudella. Investointitarpeet ovat hyvin korkeat koko 2020-luvun loppupuoliskon, joten investointeja tulee jaksottaa aiemmin suunniteltua pidemmälle aikavälille. Liiallisen velkaantumisen estämiseksi tulee taloussuunnitelmakaudella tavoitella nykyistä selvästi korkeampaa oman tulorahoituksen tasoa suhteessa investointeihin.

Talousarviovalmistelun eteneminen

Lautakuntien ja johtokuntien talousarvioesitykset valmistuvat 11.9.2026 mennessä. Pormestarin talousarvioehdotus esitellään 19.10.2026, kaupunginhallituksen talousarviokäsittely on 26.10.2026 ja kaupunginvaltuusto päättää talousarviosta 16.11.2026.

Tampereen kaupungin hallintosäännön (16.6.2026) 14.1 §:n mukaan kaupunginhallituksen tehtävänä on vastata hallinnosta ja taloudenhoidosta (2. kohta), ohjata kaupunkistrategian laadintaa (3. kohta) sekä toiminnan ja talouden suunnittelua (4. kohta).

Tiedoksi

Reija Linnamaa, Mikko Koskela, Nina Mustikkamäki, Vesa-Matti Kangas, Anniina Ylä-Mattila, Niina Pietikäinen

Liitteet

1 Kh 22.6.2026 Vuoden 2027 talousarviokehys

Nähtävilläolo ja tiedoksianto asianosaiselle

Pöytäkirja yleisesti nähtäville 30.6.2026 www.tampere.fi.

Päätös annettu tiedoksi sähköpostilla 30.6.2026.

Asia liitteineen on katsottavissa kaupungin verkkosivuilla www.tampere.fi. Pyydettyessä ote toimitetaan liitteineen.

Tampere
30.06.2026

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

Leeni Herrala
Hallintosihteeri

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

Muutoksenhakukielto

§232

Muutoksenhakukielto

Oikaisuvaatimusta tai kunnallisvalitusta ei saa tehdä päätöksestä, joka koskee:

-vain valmistelua tai täytäntöönpanoa (KuntaL 136 §)

-virka- tai työehtosopimuksen tulkintaa tai soveltamista ja viranhaltija on jäsenenä viranhaltijayhdistyksessä, jolla on oikeus panna asia vireille työtuomioistuimessa (KVhl 50 § 2 mom.)

-etuusto-oikeuden käyttämättä jättämistä (EtuostoL 22 §)